

Notat

Baggrunden for mødet?

Beskyttelsen af de bevaringsværdige bygninger og -miljøer er udfordret. Bygningsfredningsloven kan ikke beskytte helheder. Kun halvdelen af kommunerne har overblik over de bevaringsværdige bygninger. Bevarende lokalplaner er for svagt et bevaringsinstrument. Der dispenseres og nedrives nu mere end nogensinde. Vi savner B-fredningerne. Borgerne er magtesløse.

Forhistorien

Tidligere var der ikke nogen formel beskyttelse af de bevaringsværdige bygninger og helheder. Man anvendte B-fredningerne til at bevare. Med ophøret af muligheden for at B-frede, blev kommunernes ansvar tydeligere. Selv om der var udarbejdet en del registranter, var det først, da man igangsatte det store kommuneatlasarbejde, hvor man saveregistrerede 72 kommuner landet over, at fokus for alvor kom på de bevaringsværdige bygninger. De registrerede kommuner skulle efterfølgende selv sørge for løbende opdatering af atlæssene, hvilket dog aldrig er sket. Det betyder, at mange atlas i dag er forældede.

Miljøminister Svend Auken var meget optaget af beskyttelsen af de bevaringsværdige bygninger, fordi han erkendte, at det er disse bygninger, som repræsenterer den særlige danske byggeskik og -tradition. Forsvinder den, ser der stort set ikke anderledes ud i Danmark end i så mange andre vesteuropæiske lande.

Det var også Svend Auken, som udvirkede, at kommuner med kommuneatlas, skulle tage stilling til atlasset og indskrive bygningerne i kommuneplanen, hvorefter udpegningen var juridisk gældende. Intentionerne var gode, og han opfordrede til, at kommunerne efterfølgende etablerede lokalplaner med bevaringsbestemmelser.

I dag – mere end 25 år efter

Kun halvdelen af kommunerne har efter mere end 25 år registreret de bevaringsværdige bygninger – forudsætningen for beskyttelse af bygninger og miljøer. Ikke engang København, landets største by med flest historiske bygninger, har endnu 25 – 30 år efter en lokalplan med bevaringsbestemmelser. Og i kommuner med lokalplaner med bevaringsbestemmelser, har det vist sig, at dette instrument ikke er specielt velegnet til at beskytte by- og bygningsmiljøer.

Hvor galt står det til?

Overalt i landet oplever vi alt for mange nedrivninger og dispensationer til nedrivning. Vi er med på, at der er behov for nedrivninger af småhuse i landsbyer og i det åbne land, men vi ser gang på gang bevaringsværdige bygninger, indskrevet i en kommuneplan eller i en lokalplan blive godkendt til nedrivning. Nedrivning er ikke længere en undtagelse, men en del af kommunernes strategi – fordi ”bygningerne jo ikke er fredet”, som en rådmand for nyligt argumenterede.

Vi ser også armslængdeprincippet være voldsomt udfordret og blandt andet developeres viften med ny kapital, ødelægger evnen til at tænke langsigtet.

Kun i kommuner med visionære kommunalbestyrelser er man klar over, at bygningskulturen bidrager med kvaliteter, som intet nybyggeri kan tilføre et område på samme måde, som historien kan. Det er beskæmmende, at vores historie, som er materialiseret i ca. 350.000 bygninger, hvoraf de ca. 125.000 befinder sig i de øverste 4 saveregistreringskategorier, nu er havnet i denne situation,

KL mener ikke at have noget reelt ansvar for området, så længe der ikke følger penge med opgaven. Trods mange initiativer og mange anvendte ressourcer er det ikke lykkedes at bevidstgøre de mange kommuner om, hvor væsentligt et ansvar beskyttelsen af vores bevaringsværdige bygningskultur er.

Kulturmiljøer i fare ved affredninger

Dette er ikke mindst problematisk ved affredninger, som foretages grundet manglende indvendige fredningsværdier, men hvor husenes værdifulde eksteriør stadig er intakt. Her er Slots- og Kulturstyrelsens opfattelse, at disse bygninger efter affredning trygt kan overlades til den pågældende kommunes beskyttelse, såfremt man bare udpeger bygningen i forbindelse med affredningen som værende bevaringsværdig. Ofte er disse bygninger væsentlige i den sammenhæng de indgår, hvorfor det kan være ødelæggende for eksempelvis et værdifuldt gadeforløb, at en køber straks efter affredning river bygningen ned eller ændrer bygningen afgørende, fordi bygningen reelt ikke er beskyttet.

Økonomiske incitamenter ringere

Tidligere skabte staten incitamenter til at istandsætte bygningerne ved at støtte kommunerne med byfornyelsesmidler. Med etablering af bygningsforbedringsudvalg kunne kommunerne med disse midler bidrage med en tredjedel til istandsættelser, såfremt kommune og ejer også bidrog med hver deres tredjedel. I år er der afsat samlet 261 mio. kr til landsby- og nedrivningspuljen, hvor istandsættelse og støtte generelt til de bevaringsværdige bygninger har en meget lille plads. I øvrigt er det langt fra alle kommuner som modtager støtte fra puljen.

Det samme gælder Håndværkerfradraget og Energipuljen, hvor man ikke understøtter reparation af originale vinduer, men gerne udskiftning – hvilket er ødelæggende for både bygningernes bygningskulturelle værdier og miljøet i øvrigt.

Behov for Vurdering af Virkning på Kulturmiljøet, VVKM?

Når der skal udvikles og bygges nyt, mener vi, at alt for mange kommuner viser manglende indfølelse og forståelse for, hvordan man tilpasser nyt til historiske omgivelser. Det er uempatisk i forhold til et historisk bymiljø at placere bygninger som i skala, proportion og materialevalg ikke respekterer de eksisterende bygninger. Hermed ikke sagt, at vi ønsker kopier af historiske bygninger, men gerne bygninger, som glider ind i den sammenhæng, hvori de skal bygges.

Området skal nytænkes

Så, vores postulat er, at den opgave man for mere end 25 år siden mente, kommunerne kunne og skulle løse – nemlig som administrativ myndighed for de bevaringsværdige bygninger og bevaringsværdige kulturmiljøer - trænger til en ny Svend Auken.

HISTORISKE
HUSE

Opgaven har godt nok ændret sig siden Planloven hørte under miljøministerens resort. Dengang fokuserede man på den enkelte bevaringsværdige bygning. I dag er det kulturmiljøerne, man er optaget af at bevare. Byrum, gadeforløb, industrianlæg, landsbyer og bygningsammenhænge i almindelighed. Det støtter vi helt op om.

Men selve bevaringssetuppet trænger til nytænkning. Vi mener ikke, at bygninger skal tillades nedrevet og nye bygninger, som virker anmasende og utilpassede til stedet opføres uden fornemmelse for stedets ånd. Dertil kommer, at Bygningsfredningsloven er utilstrækkelig, når det drejer sig om beskyttelse af helheder, hvorfor det ikke kun er en kommunal opgave at beskytte kulturmiljøer af lokal interesse, men også de kulturmiljøer, som er af national interesse. Disse miljøer er uden beskyttelse i dag. I øvrigt har denne problemstilling været nævnt igen og igen siden engang i 60'erne.

Det kræver ny lovgivning, hvor man får lukket de huller, hvor Bygningsfredningsloven og Planloven ikke kompletterer hinanden, og hvor værdifulde bygninger og bygningsmiljøer således står uden beskyttelse.

De mange år uden en løsning på problemet fortæller, at det er kompliceret stof, og vi opfordrer derfor til, at der nedsættes et udvalg bestående af skarpe og erfarne folk, som kender til de nævnte problemstillinger og kan udtænke ny lovgivning, som tager højde for det samlede områdes beskyttelse.

Birthe Luel / Jep Loft